

Iza Matusiak-Kempa

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej "Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji", Olsztyn 12-13 maja 2012 roku

Prace Literaturoznawcze 1, 325-329

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Iza Matusiak-Kempa

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji IV. Metafory i amalgamaty pojęciowe*, Olsztyn 12-13 maja 2012 roku

W dniach 11–12 maja 2012 roku odbyła się czwarta ogólnopolska konferencja z cyklu *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji. Metafory i amalgamaty pojęciowe*. Pierwsza z cyklu konferencja *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji* odbyła się w maju 2005 roku. Jej organizatorami byli Alina Naruszewicz-Duchlińska i Mariusz Rutkowski z Instytutu Filologii Polskiej. Pierwsze *Nowe zjawiska...* miały zasięg międzynarodowy. Druga sesja naukowa o tej samej nazwie odbyła się w 2007 roku, a trzecia w roku 2010. Pierwsze konferencje miały szerszy zasięg tematyczny i zaproszeni referenci mogli omawiać wszelkie dostrzeżone przez siebie *novum* w języku, tekście i komunikacji. Kolejna przeznaczona była szczególnie dla badaczy zainteresowanych wpływem kontekstu na komunikację. Czwarta sesja skupiła głównie naukowców z kognitywnej szkoły językoznawczej, ponieważ tym razem zaproponowano zagadnienie szeroko rozumianej metafory i amalgamatu pojęciowego. Takie sformułowanie tematyki pozwoliło zabrać głos nie tylko językoznawcom, lecz także literaturoznawcom, kulturoznawcom i medioznawcom. Do udziału w konferencji zaproszeni zostali przedstawiciele środowiska polonistycznego i anglistycznego. Organizatorzy, zdając sobie sprawę z wszechobecności metafory w używaniu języka, myśleniu i poznaniu, zaproponowali kilka następujących zagadnień: metafory w literackich i codziennych tekstach mówionych, pisanych i użytkowych; sposoby opisu metafory – metodologie, szkoły; koncepcje badawcze, paradygmaty; granice metafory; metafora a inne niezwykle użycia; metafora w tekstach kultury; metafory w różnych typach dyskursów; metafory konceptualne a amalgamaty pojęciowe; metafory a wartościowanie. W konferencji udział wzięli przedstawiciele najważniejszych ośrodków naukowych w Polsce: Warszawy, Poznania, Lublina, Wrocławia, Gdańska, Łodzi, Rzeszowa, Zielonej Góry i Olsztyna.

Konferencję rozpoczęły obrady plenarne. Jako pierwszy wystąpił Henryk Kardela (Uniwersytet Łódzki) z referatem *Metafory, metonimie konceptualne i amalgamaty pojęciowe a wiedza językowa*. H. Kardela podsumował obecny stan badań i przedstawił zastosowanie nowszych metodologii kognitywnych. Wskazane zostały ograniczone możliwości metodologiczne i analityczne modelu Lakoffa i Johnsona.

Jako druga w obradach plenarnych głos zabrała Agnieszka Libura (Uniwersytet Wrocławski). W swoim referacie podjęła problem zastosowania teorii metafory pojęciowej w badaniach nad komunikacją multimodalną. Zakwestionowany został pogląd, że teoria metafory pojęciowej jest na tyle uniwersalna, aby go zastosować do przenośni niewerbalnych. W dalszej części wystąpienia badaczka przyglądała się następującym zagadnieniom: roli metonimii w modalnościach niewerbalnych, problemowi ustalenia nazwy metafory o postaci A to B, problemowi definicji metafory multimodalnej oraz związkom kodów werbalnego i niewerbalnego.

Jako trzeci podczas sesji plenarnej wystąpił Sebastian Przybyszewski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie), przedstawiając referat: *Polskie tsunami, czyli wpływ kontekstu na interpretację metafory*, w którym skoncentrował się głównie na aspektach pragmatycznych. Referent krótko omówił, dlaczego kontekst jest ważny dla interpretacji metafory i na ile jest relewantny w użyciu metafor w komunikacji potocznej. Druga część wystąpienia poświęcona została metaforze w pragmatyce i wskazaniu mechanizmów służących deszyfracji metafory. W trzeciej części referatu w perspektywie teorii relewancji analizie poddane zostały przykłady metafor w kontekście.

Po sesji plenarnej obrady toczyły się w dwóch sekcjach. Przed pierwszą przerwą przedstawione zostały po dwa referaty. W sekcji pierwszej Monika Kaczor (Uniwersytet Zielonogórski) wygłosiła referat pt. *Wyrażenia metaforyczne z pojęciami związanymi z etyką społeczną*. Analizie zostały poddane przykłady wyrażen metaforycznych zaczerpniętych z prasy polskiej zawierające pojęcia, takie jak: humanitaryzm, bezrobocie, bieda, bogactwo, braterstwo, cywilizacja, konsumpcja, honor, naród, ojczyzna, państwo, odpowiedzialność, sprawiedliwość, wolność, prawda, solidarność. Autorka tekstu wymienione wyżej pojęcia poddała analizie w kontekście kulturowym. Drugi referat w tej sekcji wygłosiła Anna Drogosz (UWM). Przedmiotem swoich rozważań uczyniła pojęcie personifikacji. W referacie *Personifikacja i agentyfikacja jako siatka semantyczna* podjęła próbę krytycznego spojrzenia na definicję personifikacji w odniesieniu do wybranych wypisów z dzieł Karola Darwina i Richarda Dawkinsa. Koncepcja personifikacji Lakoffa i Johnsona skonfrontowana została z danymi empirycznymi z dzieł *O pochodzeniu gatunków* i *Samolubny gen*.

Tematyka związana z metaforyką wizualną stała się przedmiotem rozważań referentów i słuchaczy zgromadzonych w drugiej sekcji. Przemysław Kantyka (UWM) przedstawił tekst pt. *Metafory w twórczości filmowej Lee Chang-donga*. Miłosz Babecki (UWM) zaprezentował referat na temat przenośni wizualnych w procesach wyrażania opinii społecznej. Przedmiotem analizy stały się wytwory użytkowników Internetu, którzy wyrażają swoje poglądy, posługując się gramami internetowymi, zwanych też przeglądarkowymi.

Po przerwie w sekcji pierwszej wygłoszone zostały dwa referaty. Pierwszy z nich zaprezentowany przez Monikę Piotrowską-Mazurowską i Joannę

Nawacką (UWM) dotyczył metafory we współczesnym rosyjskim żargonie młodzieżowym. Materiał badawczy został wyekscerpowany z rosyjskich słowników żargonowych z końca XX wieku. W wystąpieniu referentki starały się pokazać, jakie symboliczne zasoby wykorzystują młodzi ludzie w tworzeniu własnego kodu językowego. Analizie zostało poddanych kilkanaście metafor pojęciowych o strukturze A to B, np. kobieta to zwierzę, kobieta to jedzenie, kobieta to roślina, mężczyzna to zwierzę, męski organ płciowy to czerwień. Autorki tekstu przywołały przykłady metafor niekonwencjonalnych, wyrażających kreatywność użytkowników języka.

Problem jakości metafor zleksykalizowanych w piosenkach popularnych omawiał Piotr Pierzchała (Uniwersytet Śląski). Autor referatu podjął też analizę takich wyrażen, które nie uruchamiają gry sensów, tj. metafor nieodkrywczych oraz takich tekstów o charakterze metaforycznym, których deszyfracja ukazuje brak logiki. Wskazano, że granica między metaforą konwencjonalną a metaforą poetyką jest płynna, a ich odbiór i klasyfikację wiązać należy z kulturą literacką odbiorcy.

W sekcji drugiej w tym czasie zostały wygłoszone trzy referaty. Pierwszy z nich pt. *Hipertekst a płęć i tożsamość - o wzajemnych relacjach interpretowalności* wygłosiła Urszula Pawlicka (UWM), która swoje rozważania rozpozczęła od wskazania podobieństw między ciałem i hipertekstem. Według referentki podobieństwa te polegają na sieciowej konstrukcji, nielinearności i fragmentaryczności. W dalszej części wystąpienia omówione zostały hiperteksty takich autorek, jak: Judy Malloy, Shelley Jackson, Juliet Davis, Christine Wilks. Jako druga w tej sekcji wystąpiła Agnieszka Kusz (Uniwersytet Rzeszowski) z referatem pt. *Wartościowanie kobiety w metaforach z tekstów poetyckich A. Osieckiej*. Autorka tekstu starała się wartościujące metafory wyekscerpowane z twórczości Osieckiej wpisać w strukturę metafory konceptualnej A to B. Ostatni odczyt w tej sekcji należał do Aliny Naruszewicz-Duchlińskiej (UWM), która zaprezentowała referat pt. *Inforozrywka jako popularna strategia komunikacyjna*. Omówione zostały współczesne sposoby przekazywania informacji oraz cechy dzisiejszych komunikatów, które już nie koncentrują się na przekazaniu rzetelnej wiedzy, ale przede wszystkim mają wykreować złudzenie pewnej rzeczywistości i pozyskać jak największej ilości odbiorców.

W sekcjach obradujących po przerwie obiadowej wygłoszono dziewięć odczytów. Mateusz Sajna (Uniwersytet Wrocławski) swoje rozważania poświęcił analizie gry komputerowej i przedstawił je w referacie *What we know about blending and translation? The analysis of selected examples from the computer game Dragon Age 2*. Monika Cichmińska (UWM) przedmiotem analizy i porównania uczyniła oddniesienia kulturowe w amalgamatach pojęciowych w serialach medycznych: „*Dr Mouse*” i „*Chirurgdzy*”. Anna Gołaś (Uniwersytet Gdański) podjęła temat socjolingwistycznych aspektów kultury masowej oraz konsumeryzmu. Szymon Żyliński (UWM) w wystąpieniu pt. *Autostop*

– *metafora płynnej nowoczesności. Medialne prezentacje zjawiska kulturowego* na podstawie materiału zaczerpniętego głównie z Gazety Wyborczej i Rzeczypospolitej opisał metaforę ruchu w kontekście koncepcji płynnej rzeczywistości Zygmunta Baumana. Katarzyna Sadowska-Dobrowolska (UMCS w Lublinie) w referacie *Poetycki świat Wacława Mroźowskiego jako amalgamiczna przestrzeń nocy, snu i śmierci* z zastosowaniem teorii amalgamatów pojęciowych omówione zostały wszechstronnie wymienione w tytule metafory poetyckie. Autorka tekstu pokazuje, że teorię integracji pojęciowej można zastosować nie tylko do analizy tekstów potocznych, lecz także w analizie i interpretacji tekstów poetyckich. Metodologia kognitywna posłużyła też Marcie Dobrowolskiej (Uniwersytet Wrocławski) do analizy metafor życia i śmierci wybranych z twórczości Wisławy Szymborskiej.

Dwa kolejne wystąpienia miały charakter językoznawczy. Magdalena Osowicka-Kondratowicz (UWM) swój wykład poświęciła realizacji sonantów we współczesnym języku polskim. Iwona Osmańska-Lipka (Uniwersytet Warszawski) w referacie *Kolorowy świat idiomów – rozumienie idiomów w języku angielskim jako obcym* zaproponowała rozważania nad rozumieniem i przetwarzaniem idiomów. Analiza tych jednostek leksykalnych została przeprowadzona w duchu metodologii kognitywnej.

Drugiego dnia obrad wygłoszono dziesięć referatów, głównie z dziedziny literaturoznawstwa. Podczas sesji plenarnej wysłuchać można było dwóch wykładów. Pierwszy z nich wygłosiła śp. Ewa Nikadem-Malinowska (UWM). Przedmiotem jej analizy były metafory poetyckie w cyklu wierszy Inny Lisnianskiej *Liny niebiańskie*. Drugi referat wygłosił Grzegorz Igiński (UWM), który omawiał metafory robaka w prozie polskiej. Autor tekstu dowodził, że robaki i owady w literaturze występują na dwa sposoby: dosłowny i metaforyczny; albo bywają pożywieniem dla zwierząt, albo – przedstawiają kondycję ludzką.

Po obradach plenarnych referaty wygłaszano w dwóch sekcjach. W pierwszej sekcji jako pierwsza wystąpiła ponownie Agnieszka Libura, przedstawiając rozważania na temat roli kontekstu w tworzeniu amalgamatów pojęciowych. Autorka tekstu skupiła się głównie na analizie nieszablonych neologizmów słowotwórczych. Ciekawy referat wygłosiła także Barbara Kozak (UWM), która uwagę poświęciła opisowi chryzologicznych metafor w poezji Symeona z Połocka.

W drugiej sekcji wygłoszono trzy referaty w języku angielskim. Anna Szemberska (UAM w Poznaniu) przedstawiła referat pt. *Metaphors in the Language of Soccer*. Metaforyka w dyskursie prasowym zainspirowała Przemysława Wilka (Uniwersytet Opolski), który zaproponował wykład pt. *Immigration metaphors in press discourse*. Jako ostatnia w tej sekcji wystąpiła Dominika Malinowska (UWM) z tekstem *Conceptual metaphors of anorexia and bulimia*. Referentka swoje rozważania oparła na przykładzie metafor zawartych w wypowiedziach internautów zrzeszonych w serwisach internet-

towych ProAna i ProMia. Analiza materiału empirycznego osadzona została na podstawowych metaforach pojęciowych CHOROBA TO WOJNA, CHOROBA TO RELIGIA, CHOROBA TO PRZYJACIEL.

Końcowe obrady skupiły referentów i słuchaczy głównie zainteresowanych metaforyką języka naukowego. Za Pawła Jarnickiego (Uniwersytet Wrocławski) tekst pt. *Metafora w nauce. Przypadek pojęcia tekstu w literaturoznawstwie polskim w XX wieku* odczytała Monika Cichmińska. Bardzo interesujące rozważania zaproponowała także Magdalena Zawisławska (Uniwersytet Warszawski), wygłaszając wykład *Struny kosmiczne i Wielki Wybuch - wszechświat w metaforze*, w którym omówione zostały metafory pojęciowe występujące w języku fizyki.

Konferencję *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji IV. Metafory i amalgamaty pojęciowe* uznać należy za bardzo udaną i kształcącą, ponieważ miała charakter interdyscyplinarny. Możliwość naukowego spotkania wykorzystali nie tylko językoznawcy kognitywiści z wielu ośrodków w Polsce, lecz także literaturoznawcy i medioznawcy. Organizatorzy kolejną konferencję z cyklu zapowiadają na maj 2014 roku, mając nadzieję, że ponownie zgromadzi wielu badaczy języka i przyczyni się do wymiany doświadczeń naukowych.